

Krejčí, Pavel

Frazeotvorná báze "fauna"

In: Krejčí, Pavel. *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu : kontrastivní analýza*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, pp. 100-115

ISBN 978-80-210-8004-1

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134787>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

V. FRAZEOTVORNÁ BÁZE „FAUNA“

Do oblasti tzv. faunických (zoologických) frazémů jsme zařadili takové jednotky, jejichž klíčovým komponentem je pojmenování ze sféry živočišné říše.

V.1. Oblast savců

Největší část faunických frazémů připadá na ty, které jako svůj klíčový komponent nesou označení nějakého savce. Z jednotlivých pojmenování byly zastoupeny *pes*, *kočka*, *kůň* a *vůl*.

V.1.1. пас; мачка / pes; kočka / куче; котка

Celkem pět frazémů vychází z rodového jména *pes* / *pac* / *куче*: **мучити се као пас** (And 47), **шорају се ногом ко пси** (Pav 23), **чекати некога као куче** (Pav 194), **потопити некога као слепу штенад** (And 45) a **паски скапавати ... помрети** (And 44).

Až na poslední výjimku všechny frazémy jsou přirovnání, ale jejich idiomatizace je rozdílná. Nejnižší míru idiomatizace zaznamenáváme v příkladu Pav 23. V tomto frazému nese pojem *pes* jednu z typických vlastností, kterými se toto nejtradičnější domestikované zvíře vyznačuje v lidském povědomí a které jsou zachyceny v lidové frazeologii i v mnoha dalších frazémech. Nejvyšší míru idiomatizace zjišťujeme u And 47.

Autoři textů, v nichž jsme zaznamenali frazémy s komponentem *pes* nebo jemu blízkým, přirovnávají chování a činy postav v popisovaných situacích jednak k chování samotného psa (**мучити се као пас**; **чекати кога као куче**), jednak k lidskému

chování vůči psům (*шорају се ногом ко пси; потопити некога као слепу штенад*). V každém případě je pojem *pes* spojován především s negativní až silně negativní expresí, což dokresluje poslední frazém s transponovaným komparátem *паски скапати ... помрети*.

Přirovnání *мучити се као пас* (And 47) (FHS: 454) je jedním z typických frazémů, v nichž se k psovi přirovnává jakožto k trpícímu tvorů. Explikace zde není nutná, protože slovo *pes* se v takovýchto frazémech stále zřetelněji desémantizuje. Syntagma *као пас / jako pes / како куче* už samo o sobě implikuje určitý stupeň strádání.

Jak český překlad *trpět jako pes* (And 41), tak bulharský *мъча се како куче* (And 44) jsou sémanticky adekvátní výchozímu srbskému výrazu. Český překlad je lexikální variantou frazému *zkusit/zkoušet jako pes* (SČFI-P: 264). Překvapuje, že frazém struktury V–conj–Sub, kde V je tertium comparationis – sloveso s významem utrpení, conj je komparátor a Sub konkrétní komparátum *pes*, se nevyskytuje v cizojazyčných sémantických ekvivalentech; ty spíše vycházejí z adjektivně-substantivního syntagmatu *пси живот*.

Naznačení negativního duševního stavu nacházíme v přirovnání *чекати некога као куче* (Pav 194), do češtiny i bulharštiny přeloženého bez jakýchkoliv strukturních změn jako *čekat na něko ho jako štěně* (Pav 165), resp. *чакам няко го како куче* (Pav 171). Významově s originálovou realizací souvisí běžný frazém s komparativní strukturou *веран као пас* (v RHJ: 644 uvedeného přirozeně v chorvatské podobě *vjeran kao pas*), čes. *(být) (někomu) věrný jako pes* (SČFI-P: 263), bulh. ve fraz. slovníku pouze v nominální podobě *вярно куче* (FB I: 203).

Toto automatizované přirovnání bylo aktualizováno substitucí na místě tertium comparationis (*бити веран* → *чекати*) a na místě komparáta (substantivum *пас*, označující dospělého jedince bez specifikace pohlaví, bylo nahrazeno substantivem *куче*, označujícím nedospělého jedince, taktéž bez specifikace pohlaví). Účelem této aktualizace bylo zřejmě zintenzivnit negativní prožitek čekání (tedy zvýšit předpokládané strádání z nepřítomnosti): je totiž známo, že nedospělí jedinci prožívají pozitivní i negativní emoce daleko intenzivněji než dospělí.

Cizojazyčné ekvivalenty přirovnání *být věrný jako pes / бити веран као пас / вярно куче* jsou: sl. *verný ako pes*; rus. *быть преданным как собака*; něm. *treu wie ein Hund sein*; angl. *be like a faithful hound*; fr. *être fidèle comme un chien*.

V dalších dvou frazémech – *шорају се ногом ко пси* (Pav 23) a *потопити некога као слепу штенад* (And 45) vystupuje komparátum *pes* jako předmět pohrdání a špatného zacházení.

Pavičovo přirovnání *шорају се ногом ко пси* (Pav 23) je neustálené (není uvedeno v FHS ani FS). Jeho význam můžeme obecně definovat jako „vyjadřovat vůči někomu negativní city, tak jak se vyjadřují vůči psům“. Sémanticky blízký je mu frazém *поступати с неким као са псом* „лоше, нехумано поступати с неким“ (FS: 641).

Česká překladatelka použila přirovnání *odkopávají je jako psy* (Pav 24), bulharská analogicky *подритват ги с крак како кучета* (Pav 20–21). Proti originálu

vidíme v obou překladech změnu u slovesa: srbské *шорати (кога чиме)* je použito v pasivní formě (pasivum je utvořeno pomocí reflexiva *се*), kdežto české *odkopávat (koho)* a bulharské *подритвам (кого)* je ve své aktivní podobě. Tím je podmíněn rozdíl v syntaktické stavbě výpovědi.

Andrićovo přirovnání *потопити некога као слепу штенад* (And 45) v FHS ani FS uvedeno není, lze je tedy pokládat za neustálené. Česká překladatelka použila přirovnání *utopit někoho jak slepá štěňata* (And 40). Bulharská překladatelka se rovněž přidržela originálu: *удава някого като слепи кучета* (And 42). Pro český frazém nacházíme oporu v SČFI-P, kde je zachyceno přirovnání *utopit někoho jako štěně* (SČFI-P: 351).

Pozoruhodné na excerpovaných frazémeh není ani tak to, že jejich komparátum má plurálovou formu, jako spíše jeho atribut: slepota po narození je pro některá mláďata v živočišné říši charakteristická, může tedy být prostředkem ke zvýšení expresivity. To bylo jistě i záměrem autorovým; přirovnání užila postava krutého Abidagy, když hrozil svému podřízenému Plevljakovi:

„*Слушај ти, ако не буде све како треба и ако ме обрुкаш пред светом, не излаз'те ми пред очи ни ти ни онај цигански брабоњак; потопићу вас у Дрину као слепу штенад“ (And 45);*

„*Ты, послушай, jestli všechno nebude v pořádku a jestli mi uděláš před lidmi ostudu, nechod' mi na oči, ani ty, ani ten cikánský spratek, utopím vás v Drině jak slepá štěňata!“ (And 40);*

„*Слушај, ако свичко не бѣде както трѣба и ме посрамиш пред хората, не ми излизайте пред очите нито ти, нито оная циганска бърбонка; ще ви удава в Дрина като слепи кучета“ (And 42).*

Andrićův frazém *паски скапавати ... помрети* (And 44) patří k tzv. frazeologickým spojením, kde je sémanticky transformovaný pouze jeden komponent syntagmatu, v našem případě ten adverbialní. Celá jednotka vykazuje velice silnou expresivitu umocněnou ještě nedokonavým slovesem *скапавати*. Bulharský překlad celou strukturu zachovává – *кучешки да скапа ... умра* (And 46). Česká překladatelka naproti tomu idiomatické adverbium transformovala do podoby pravé strany přirovnání: *pochcípát ... pojít jako psi* (And 44). Dva slovesné komponenty v synonymním vztahu přitom zachovala. Frazému bylo užito v reduplikované podobě v přímé řeči dělníka poté, co byl naražen na kůl již výše zmíněným Turkem Abidagou:

„*Турци на ћуприји... да паски скапавате... паски помрете!...“ (And 49);*

„*Turci na mostě... Bodejít byste pochcípali jako psi... jako psi pošli!“ (And 44);*

„*Турци... на моста... кучешки да се скапете... кучешки да умрете!...“ (And 46).*

Pouze jeden frazém obsahuje jako klíčový komponent jméno označující druhou nejrozšířenější domestikovanou šelmu – kočku. Parémie *на дебелу мачку буве не иду* (Pav 264) je v textu explicitně připisována Belgičanovi, a protože

z kontextu není patrné, je-li přísloví v Belgii (nebo širěji v celé holandsko-vlámské jazykové oblasti) ustálené, domníváme se, že jde spíše o přísloví vytvořené samotným autorem. Z tohoto důvodu je tedy můžeme označit jako okazionální parémii. Parémie bylo užito v dopise při popisu jedné konkrétní situace:

„У нашем хотелу одсела је једна лепа белгијска породица – Ван дер Спакови. Породица какву ми нисмо никада имали и какву ја нећу имати. Отац, мати и син. Др Сук их назива ‚светом породицом‘. Свако јутро за доручком гледам их како једу; ухрањени су и господин Спак у шали каже, како сам га чула – на дебелу мачку буве не иду“ (Pav 264).

Z citátu můžeme odhadnout význam přísloví, který bychom mohli vyjádřit jako „kdo se má dobře, tomu se vyhýbají nejrůznější nepříjemnosti“. Česká i bulharská překladatelka přeložily parémii doslova: **na tlustou kočku blechy nejdou** (Pav 221), resp. **дебелата котка бълхи не нападат** (Pav 232).

V.1.2. коњ; во / кун; вул / кон; вол

Do této podskupiny řadíme dva zástupce kopytnatého domácího zvířectva. Frazémy, jejichž klíčový komponent označuje takové zvíře, jsou dva: **тимарити и доћерати нешто као коња за панађур** a **рикнути ко во**. Je zřejmé, že se zde jedná výhradně o přirovnání.

Přirovnání **тимарити и доћерати нешто као коња за панађур** (And 64) není ustálené. Tvar slovesa *доћерати* je nářeční (proti spisovnému ijekavskému *догјерати* a ekavskému *догјерати*), opravňuje nás tedy k označení přirovnání jako nářeční varianty (FRAZTERM 1995: 92). Použití dialektu má v textu svoji funkci: charakterizuje mluvčího z hlediska jeho kraje či lokality (v textu je explicitně uvedena bosenská vesnice Dušče poblíž Višegradu). Srbské dialekty dané oblasti jsou charakteristické mj. tzv. jotovanými střídnicemi *će, đe* za standardní ijekavskosrbské *tje, dje* (PECO 1991: 99n., 111):

„– Ама, говорим ја вама једнако – каже узбуђено и радосно један хоџица из Душча – да се царској руци ништа није отело и да ће ови паметни људи најпослије подићи што су наумили; а ви једнако: те неће, те не могу. (...) – И још ово није ништа – додаје онај весели и живахни хоџица – још ће он љепши бити. Видите ли како га тимаре и доћерују као коња за панађур!“ (And 64).

Česká i bulharská překladatelka převedly srbské přirovnání doslovně: **šlechtit a krásnit něco jako koně na jarmark** (And 57), resp. **тимаря и докарвам нешто като кон за панаир** (And 61). Zastavme se krátce u etymologie slov označujících tržiště: české *jarmark* je počestěné německé substantivum *Jahrmak*t (viz MACHEK 1997: 216). Srbské *панађур* a bulharské *панаиф*⁶⁰ jsou foneticky přizpůsobené přejímky řeckého výrazu *πανήγυρις* (srov. RSSJ: 440, BRČD: 555).

60 Srov. bulh. toponyma *Панагюрище* (základ z řečtiny; dnes okresní město s 18 tis. obyvateli)

Motivací k přirovnání **рикнути ко во** (Pav 121) je vyjádření veliké síly, s níž se spojuje pojem *vůl*. V tomto případě jde o silný výkřik. Český překlad má komponentově analogickou podobu **zařvat jako vůl** (Pav 106), stejně tak i bulharský: **изрева като вол** (Pav 106).

Pavičův frazém je lexikální variantou přirovnání **депату се као во** (FHS: 751). Jako překlad by pro češtinu nejlépe vyhovoval velmi rozšířený frazém **řvát/zařvat jako tur** (SČFI-P: 364). Substituce komparáta *tur* neobvyklým *vůl* není v tomto případě příliš vhodná, už kvůli zatížení tohoto slova v češtině jinými významy. Ani bulharský frazeologický slovník nenabízí komparátum *като вол* ve významu „silně řvát/zařvat“ (srov. FB I: 480), takže i bulharský překlad bychom v tomto případě označili spíše jako nevhodný.

Cizojazyčné ekvivalenty přirovnání **řvát/zařvat jako tur / депату се као во /** (*рева/изрева като вол*) jsou: rus. *реветь как бык*; něm. *brüllen wie ein Stier*; angl. *roar like a bull/ox*; fr. *brailler comme un âne; crier comme un sourd*.

V.2. Oblast ptáků

Názvy ptáků se vyskytly v pěti frazémeh. Dva frazémy obsahují hromadné substantivum *hejno*, které se vztahuje pouze pro označení velkého množství ptáků, ryb nebo hmyzu, nikoliv jiných živočichů, v jednom případě frazeologismus obsahuje další typicky ptačí atribut – *vajíčko*.

V.2.1. дѐтао / datel / кълвач

Neustálené přirovnání **кликтати као јато детлића** (And 51) bylo do češtiny přeloženo jako **ozývat se jako hejno datlů** (And 45), do bulharštiny pak jako **тракам като јато кълвачи** (And 48).

Lexikální transformací prošel komparátový inkongruentní atribut *демаућу*. Tento formálně deminutivní tvar byl jak v českém, tak v bulharském překladu nahrazen tvarem základním: *datlové, кълвачи*. Tento krok je vysvětlitelný z více důvodů: a) tím, že výskyt potenciálního deminutiva *datlík* je v češtině velmi řídký (SSJČ I: 278),⁶¹ neboť datel černý (*Dryocopus martius*) je poměrně velký pták (45 cm – tj. velikost vrány) a v poznámce uvedený druh není v české přírodě tak běžný, aby byl vnímán jako jeden z tradičních zástupců datlovitých ptáků, a také b) tím, že v samotné srbštině má výraz *демаућу* specializovanou funkci ornitologického termínu

x *Трпговуце* (základ slovanský; dnes oblastní město se 40 tis. obyvateli) x *Пазарджик* (základ persko-tureckého původu; dnes oblastní město se 77 tis. obyvateli).

61 V ornitologické terminologii se však tato forma používá pro pojmenování druhu *datlík tříprstý* (*Picoides tridactylus*).

označujícího souhrnně všechny zástupce čeledi datlovitých (*Picidae*), přičemž jejich reprezentativním druhem bude s největší pravděpodobností strakapoud (*Dendrocopos*).⁶² Srbské substantivum je tedy deminutivum se specializovaným významem. Bulharština deminutivum k substantivu *кълвачи* nemá vůbec. Vlastní komparátum jato bylo přirozeně zachováno v obou překladech (čes. *hejno*, bulh. *ято*).

Zajímavější se v našem přirovnání jeví jeho levá strana. Tertium comparationis – sloveso *кликтаму* – znamená „1. *jásat*, 2. *provolaávat* (hesla), 3. *pronikavě křičet* (o ptácích)“ (SHČ: 259). Z kontextu, v němž Andrić přirovnání užil, je však patrné, že se ani jeden z těchto významů nehodí do popisované situace:

„Далматински каменоресци су при раду окретали леђа мосту, бледи, стегнутих вилица, и гневно ударали своја дјела која су у општој тишини *кликтала као јато детлића*“ (And 51).

Domníváme se, že autor zde využil onomatopoické vlastnosti slovesa *кликтаму*, když chtěl vyjádřit zvuk slyšitelný při klapání nebo ťukání (srov. zvukomalebrou funkci konsonantických skupin u srbského *кликтаму* a českého *klapat*). Tyto vlastnosti dobře postřehla bulharská překladatelka, když ve svém překladu použila slovesa *тракам* (*klapat*, *ťukat* – BČ: 951). Česká překladatelka onomatopoických možností nevyužila: spokojila se s velmi obecným slovesem *ozývat se*.

V.2.2. голубица / holubice / гълъбица

Neustálené přirovnání **летети као јато голубица** (Pav 281) bylo přeloženo doslovně: **vylétat jako hejno holubic** (Pav 239), resp. **летя като гълъбица** (Pav 248). Přímé komparátum je zde kolektivum jato stejně jako v předchozím případě (*hejno datlů*). Imperfektivní sloveso *летети* bylo v českém překladu nahrazeno prefigovaným slovesem *vylétat*, vyjadřujícím opakovaný pohyb směrem vertikálním. Bulharský překlad sice zachovává sémantiku i vidovou charakteristiku slovesa, ale nevyskytuje se v něm pojem *hejno*, takže obraz množství letících holubic byl zjednodušen do podoby holubice jedné.

V.2.3. кокош, пиле / slepice, kuře / кокошка, пиле; кобац / krahujec / (сокол)

Nejrozšířenější domestikovaný opeřenec – kur domácí (*Gallus domestica*) – se jako součást frazeologického spojení vyskytl ve třech případech. Ani jednou však tento pták nebyl uveden pod svým rodovým jménem, nýbrž bylo využito pojmenování rozlišujících pohlaví (kohout – slepice) nebo akcentujících rys „nedospělost“ (kuře). Označení kura-samce (*kohout / netao / nemel*) se nevyskytlo u žádného

62 Svědčí o tom mj. heslo *детлић* v RSSJ (149): „вар. *детао*, мала шарена шумска птица из ф. *Picidae*“.

excerpovaného frazeologismu. Ve dvou případech je uplatněn výraz *kuře / пиле / пиле*, v jednom pak *slepice / kokoш / kokoшка*. Konkrétně *krahujec / кобац / (сокол)* je jako frazeologický komponent využito v jednom z frazémů s výrazem *пиле*.

Frazém, který se vztahuje k samici kura domácího, je **да ваша kokoш не носи златна јаја?** (Pav 92). Invariantem uvedeného frazeologismu je idiomatizované slovní spojení *koka koja nese zlatna jaja* „osoba od koje ima velike materijalne koristi, koja mnogo dariva, od koje se može izvlačiti velika korist“ (RHJ: 361).⁶³ Frazém je transpoziciční variantou výchozího syntagmatu. Mění se konstrukce, ale nedochází při tom k sémantické proměně (FRAZTERM 1995: 123). Má formu zjišťovací otázky a prvkem navíc je částice *ne*, jejíž záporová funkce je tu sémanticky neutralizována (GREPL – KARLÍK 1986: 58). Ve spojení s perifrází *da* + indikativ má celá propozice platnost „jsem si téměř jistý, že to, nač se ptám, je pravda“. Pavičićův text svědčí o tom, že autor dovedl využít polysémie obou hlavních komponentů frazému, která vzniká konfrontací významu původního s přeneseným:

„– *Купићете од мене уз гудало и јаје – Јаје? – Да, малочас сте видели јаје које је снела кокош. О том је реч. (...) – Да ваша kokoш не носи златна јаја? – Моја kokoш не носи златна јаја, али носи нешто што ви и ја, мој господине, не можемо да снесемо. Носи дане, седмице и године. Свако јутро снесе по неки петак или уторник. Ово данашње јаје, на пример, садржи један четвртак уместо жуманцета“ (Pav 91–92).*

Za zmínku ještě stojí nedokonavá slovesa *нести* a *носити*. Zatímco druhé má několik významů a jen jeden z nich znamená „(kokoш) полагати јаја у гнездо“ (RSSJ: 393), význam prvního je omezen jen opisem „nositi јаја“ (RHJ: 543; RSSJ tento význam neuvádí). Bezpředponové *нести* tak odpovídá českému předponovému *snášet*, resp. bulharskému *снасям* v námi sledovaném významu.

Český překlad **ta vaše slepice snáší zlatá vajíčka?** (Pav 95) i bulharský **да не би вашата kokoшка да снася златни јајца?** (Pav 85) vycházejí svou strukturou z předlohy. Pokud jde o jejich významovou přesnost, ta není v rozporu se záměrem autora originálu.

Idiomatická přirovnání **похватати некога као пилиће** (And 29) a **бити устремљен на нешто као кобац на пиле** (Pav 279) mají společné to, že *kuře*, umístěné v pozici komparáta, zde symbolizuje slabého tvora, jehož lze velmi snadno ulovit, chytit, zahubit.

Andričićův frazém v FHS uveden není, ale jeho srozumitelnost (a idiomatičnost) je dána všeobecně ustálenou představou kuřete jakožto bezbranného tvora. Český překlad zní **počtyat někoho jako slepice** (And 25), bulharský **излавям някого како пилци** (And 26). Česká překladatelka provedla substituci na místě komparáta,

63 Nalezení invariantního frazému ve slovníku chorvatského jazyka, ačkoliv sledované frazémy byly excerpovány ze srbských textů, není pro nás v daném případě překážkou, neboť podoba tohoto invariantu je s chorvatskou identická. RSJ ani RSSJ frazém neuvádějí, z čehož ale nelze činit závěr, že by se v srbsčině nepoužíval.

když namísto očekávaného *kuřata* dosadila označení *slepice*. Tato aktualizace není na újmu celkovému vyznění přirovnání. Bulharský překlad se věrně drží předlohy.

Pavičův frazém se od Andrićova poněkud liší. Kromě výrazu *пиле* se v něm uplatňuje ještě jedno označení ptáka: rodové jméno *кобац*, označující *krahujec* (*Accipiter nisus*). Česká verze Pavičova přirovnání zní **číhat na něco jako krahujec na kuře** (Pav 236), bulharská pak **устремени съм към нещо като сокол към пиле** (Pav 246). Predikát *бити устремлен* je pasivem dokonavého slovesa *устремити*. Bulharský překlad jej zachovává, do češtiny je ovšem přeložen výrazem *číhat*, tedy slovesem v rodě činném.

Drobnou výhradu lze mít právě k označení dravce číhajícího na kořist: v případě, že se na přirovnání budeme dívat jako na autorskou aktualizaci, můžeme v češtině přijmout doslovný překlad. Pokud bychom však pro českou verzi uvažovali o jisté míře automatizace, pak jsme toho názoru, že bychom měli nahradit konkrétní apelativum *krahujec* obecnějším hyperonymem *dravec*. V případě, že bychom se přece jen rozhodli pro hyponymum, bylo by vhodnější, abychom vypustili objekt pozornosti – *kuře*. Česká přirovnání s dravými ptáky na pravé straně totiž mají vesměs jednočlenné komparátum, srov. např. *být bystrý/rychlý jako sokol*, *mít oči jako jestřáb*, *mít oči/zrak jako luňák*, *mít oči/zrak jako orel*, *mít oči/zrak jako ostrůž*, *hlídat něco/někoho jako ostrůž*, *zmoknout jako káně* (vše SČFI-P). Vidíme, že všechna jsou emocionálně pozitivní (příčemž ani to poslední není vysloveně negativní) a s výjimkou prvního a posledního všechna ukazují na vynikající zrak (viz SČFI-P: 456). Jejich motivací – i motivací k srbskému přirovnání *бити устремлен на нешто као кобац на пиле* – je tedy ověřená fyziologická vlastnost dravých ptáků. V bulharském překladu došlo k substituci na pozici komparáta – pojem *сокол*, který je typickým obrazem dravého ptáka nejen v bulharské lidové slovesnosti (včetně jeho symbolické funkce), překladatelka použila nejspíše právě kvůli této jeho vlastnosti.

V.3. Oblast ryb a plazů

V.3.1. рибе / ryby / риби

Obecné označení *ryby* / *рибе* / *риби* se objevilo ve třech frazémeh: ve větné transformaci běžného frazému *мале рибе једу уши великим рибама*, v autorském pořekadle *између мојих су прстију све рибе одавно прошле* (oba příklady jsou propoziční frazémy) a v automatizovaném přirovnání *осећати се као риба у води*. Slovo *риба* bylo vždy použito ve své základní podobě – buď singulárové, nebo plurálové.

Idiomatické přirovnání **осећати се као риба у води** (Pav 63) – v české verzi **cítit se jako ryba ve vodě** (Pav 71), v bulharské pak **чувствам се като риба във вода** (Pav 55) – je příkladem celoevropsky rozšířeného frazeologizovaného syntagmatu. Jeho sémantická motivace je průhledná: cítit se příjemně „v oblíbeném,

známém a příjemném prostředí, činnosti, např. sportovní, popř. pracovní nebo vůči oblíbenému diskusnímu tématu apod.“ (SČFI-P: 306), stejně, jako se cítí ryba ve svém přirozeném životním prostoru – ve vodě (srov. též synonymní frazém *cítit se/být ve svém životu*).

Náš příklad je pozoruhodný tím, že přirovnání je v textu hesla *Lovci (čtenáři) snů* Pavičova Chazarského slovníku dále rozvíjeno:

„*Dochovaný zápis jednoho z nejstarších lovců snů praví: „Ve snu se cítíme jako ryba ve vodě. Čas od času se z něj vynoříme, zavadíme koutkem oka o svět na břehu, ale honem zas dychtíme vklouznout zpátky, protože dobře je nám jenom v hlubinách. Při těch krátkých výletech na hladinu občas zahlédneme na pevnině jakéhosi podivného tvora: těžkopádnějšího, než jsme my, zvyklého dýchat jinak než my, tisknouceho se celou vahou k té své pevnině a přítom zbaveného rozkoše, v níž my žijeme jako ve vlastním těle. Neboť zde dole jsou slast a tělo nerozlučné a jedno jsou. To stvoření na souši, to jsme také my, jenže za milión let, a mezi námi a jím leží kromě věků i strašlivé neštěstí, které postihlo toho venku v okamžiku, kdy odloučil své tělo od slasti...“*“ (Pav 71).

Onou vodou je sen, rybou lovci snů. V textu nacházíme dalších šest výrazů odkazujících nějakým způsobem na vodní živel: sloveso *vynořit* a substantiva *břeh*, *hlubiny*, *hladina*, *pevnina*, *souše*. Stojí možná za zmínku, že uvedená šestice je sémanticky rovnoměrně rozdělena podle toho, odkazuje-li spíše na vodu (*vynořit*, *hlubiny*, *hladina*), anebo spíše na suchou zemi (*břeh*, *pevnina*, *souše*).

Cizojazyčné varianty přirovnání *cítit se jako ryba ve vodě* / *ocehamu ce kao riba y vodu* / *чувствам се како риба е во вода* jsou: sl. *cítiti sa ako ryba vo vode*; rus. *чувствовать себя как рыба в воде*; něm. *sich wohlfühlen wie ein Fisch im Wasser*; angl. *feel like a fish in water*; fr. *être comme un poisson dans l'eau*.

Další dva příklady – propoziční frazémy – jsou Pavičovými autorskými výtvoř, tedy obecně neustálenými frazeologickými okazionalismy.

Metaforická výpověď **између мојих су прстију све рибе одавно прошле** (Pav 263) – v české verzi **mezi mými prsty už všechny ryby dávno proklouzly** (Pav 220), v bulharské **между моите пръсти отдавна са минали всички риби** (Pav 232) – se nám jeví jen jako prostředek k charakterizaci chazarského lidu, který Pavič vykresluje jako národ tajemný a zvláštní. Nezvyklé frazémy mají tuto charakteristiku podtrhnout. Uvedenou výpověď použil v dialogu s dr. Dorotou Schulzovou dr. Isajlo Suk:

„– *Ствар је у томе да можете бити велики научник или велики виолинист (...) само ако вас подржи и стане иза вас и ваших домета једна од моћних интернационала данашњег света. Хебрејска, исламска или католичка интернационала. Ви припадате једној од њих. Ја ниједној; дакле, нисам нигде. Између мојих су прстију све рибе одавно прошле. – О чему то говорите? – упитала сам га запањено. – То је парафраза једног хазарског текста старог преко хиљаду година“* (Pav 263).

Textová funkce sledovaného propozičního frazému je tedy charakterizační, nikoli expresivní.

Metaforického frazému **male ribe jedu uši velikim ribama** (Pav 297) – v české verzi **malé ryby okusují uši velkým rybám** (Pav 255), v bulharské pak **малките риби ядат ушите на големите риби** (Pav 263) – bylo užito v přímé řeči. Jeho motivaci vidíme ve snaze stručně vyjádřit stav, kdy slabí jedinci znepříjemňují život silným:

„– *Јер ми се овде гади – одговорио је дечак. – Гади ти се? – упитао је др Муавија – Од чега? – Од ваше демократије! – рекао је дечак од речи до речи. (...) – Од какве демократије? – Од такве какву штитите ти и теби слични. Погледај резултате те ваше демократије: досад су велики народи угњетавали мале народе. Сада је обрнуто. Сада у име демократије мали народи тероризу велике народе. Погледај свет око нас: бела Америка боји се црнаца, црнци Порториканца, Јевреји Палестинаца, Јевреја Арапи, Срба Албанци (sic!),⁶⁴ Кинези се боје Вијетнамаца, Енглези Ираца. Мале рибе једу уши великим рибама. Уместо да буду терорисане мањине, демократија је увела нову моду и сад су на свету под теретом већине становника ове планете... Ваша демократија је пичкин дим...“ (Pav 297).*

Domníváme se, že zkoumaný frazém můžeme označit jako autorské antonymum propozičního frazému **велике рибе мале пождиру**, přeloženého jako **velké ryby požirají malé** (SHČ: 673). Pojem *ryby* je zřejmá metaforická personifikace. V SČFI-VN nalezneme pouze adjektivně-substantivní syntagma *malá ryba* (původně první část pořekadla *malá ryba – taky ryba*), označující „nepatrný zisk, úspěch, který však je (při možnosti rizika, ztráty ap.) vítaný a cenný“ (SČFI-VN: 294). Za jeho synonymum můžeme považovat výraz *vrabec v hrsti* (viz tamtéž). Je patrné, že výraz *ribe* znamená i v naší propozici (stejně jako v SHČ) personifikaci, a to celých národů. S abstraktními pojmy z definice v SČFI-VN tedy nemá nic společného.

Námi hledaný idiomatický význam syntagmat *malé/velké ryby* (*male/велике рибе; малки/големи риби*) však nalezneme jednak u Otaševiče pod hesly *крутна/велика риба* „врло утицајна особа, човек на полагају“ a *ситна/мала риба* „безначајна особа, човек без утицаја, онај који не доноси важне одлуке; неважна ствар, ситан проблем“ (oba FS: 799) a jednak v SČFI-VS2, kde je uveden frazém *бјт/бејт (јен) малá рыба*, vysvětlený jako „být jen nedůležitý, nepodstatný, popř. nezájímavý člen; mít zcela bezvýznamné postavení“ (SČFI-VS2: 63). Na základě výrazů uvedených ve slovnících (s výjimkou FS) lze říci, že syntagma *velká ryba* vzniklo až sekundárně, jako opozitní varianta syntagmatu *malá ryba* (ve smyslu uvedeném v SČFI-VS2), ačkoliv se dá předpokládat, že obě syntagmata jsou v současnos-

64 Na tomto místě předpokládáme, že došlo k technické chybě, přestože je poněkud pikantní, že se omyl stal právě při srovnávání Srbů a Albánců. To, že utiskovanou většinu mají ve výčtu představovat Srbové a naopak vydírající menšinu Albánci, si správně uvědomily i překladatelky: „*Јен се kolem себе подівеј: біла Америка се боји черноци, черноши Порториканци, Жиди Палестинци, Жиди зас Арабові, Србові Албанци. Сітани се боји Виетнамци, Англичани Іри*“ (Pav 255 – podtrž. P.K.). V bulharském překladu zní inkriminovaná pasáž takto: „*Виж света около нас: бяла Америка се бои от черните, черните – от порториканците, евреите – от палестинците, арабите – от евреите, србите от албанците, китајците се страхуват от виетнамците, англичаните от ирландците*“ (Pav 263 – podtrž. P.K.). Chyba tedy zůstává pouze v srbském originálu – ve vydání z roku 1997. Starší vydání se nám bohužel porovnat nepodařilo.

ti z hlediska frekvence užívání rovnocenná; velmi často se objevují spolu (např. ve větách typu *Policisté chytí jen malé ryby, ty velké jim vždycky uniknou*). V našem propozičním frazému jsou obě syntagmata ve standardní disjunktní opozici (FILÍPEK – ČERMÁK 1985: 196).

Zajímavým jevem v tomto frazému je homonymita výrazu *ýuu*. Tento lexém může být buď N/A pl. (původně duálu) substantiva středního rodu *ýxo*, nebo N/A pl. substantiva ženského rodu *ýu*, přičemž akcentuace je v obou případech shodná – první slabika nese přízvuk krátký klesavý (v srbské terminologii *кратко-силасни*). Homonymie se tedy projevuje jak v rovině strukturní, tak fonetické. Pokud se na tento problém podíváme z pohledu kompatibility komponentů našeho propozičního frazému, ani tehdy nedojdeme k jednoznačnému závěru (nesmíme opomíjet skutečnost, že hovořit o významové kolokabilitě je v případě komponentů frazému často velmi obtížné, ne-li nemožné, jelikož sémantickou jednotkou je až celý frazém). V případě platnosti prvního významu („ucho“) lze namítnout, že ryby uši nemají. Pokud připustíme platnost druhého významu („veš“), můžeme sice připustit jakousi podobnost s realitou (mnoho menších ryb se živí tím, že požívá parazitující organismy z těla větších ryb, které jim pak poskytují ochranu; v biologii se o tom hovoří jako o mezidruhové symbióze), avšak na žádné rybě necizopasí vši. Rozluštění přinese až celkové vyznění celé metaforické propozice; kontext totiž jednoznačně připouští pouze negativizující vyznění. K tomu lze dospět jen tehdy, jestliže se rozhodneme pro první verzi („ucho“). Česká překladatelka tak učinila také, když příliš obecné srbské sloveso *jecmu* významově zpřesnila českým *okusovat*. Nápadnost inkompatibility, dané logickou nemožností „okusování uší rybám“, a taktéž na první pohled nelogické zapojení propozice do kontextu (v případě, že bychom ji chápali doslovně), z něhož je patrné, že se v dané chvíli nehovoří o rybách, ale o národech, zřetelně poukazují na skutečnost, že námi sledované autorské pořekadlo nutno chápat idiomaticky (srov. též FILÍPEK – ČERMÁK 1985: 189n.). Parémie stojící samostatně, mimo kontext, by působila nesmyslně.

V.3.2. змија / had / змија

Přirovnání *скотурати се као змија* (Pav 197) bylo přeloženo jako **ovíjet se jako had** (Pav 172), resp. **увия се като змија** (Pav 174). Motivací je tu obtáčivý pohyb, který je charakteristický právě pro hady (i když nejen pro ně). Přirovnání je tradiční, plně automatizované. Je do něho dosazeno sloveso, které označuje krouživý, obtáčivý nebo vlnivý pohyb typický pro hady. Sám pojem *had* zde není ve své symbolické a mytologické funkci (která zejména v křesťanských kulturách bývá spojována ponejvíce s negativními konotacemi; viz biblický obraz hada-svůdce).

V.4. Oblast bezobratlých živočichů

Frazémy obsahující jako komponent jméno bezobratlého živočicha jsou dva: *бити мољац својих хаљина*, kde je klíčovým komponentem *мољац* „mol“, a *врвети као мрави*, kde je klíčovým komponentem *мрав* „mravenec“.

Slovesný frazém *бити мољац својих хаљина* (Pav 262) je do češtiny přeložen doslovně jako *být molem svých šatů* (Pav 219), do bulharštiny pak jako *молец съм на своите дрехи* (Pav 231). Jde o metaforické vyjádření toho, co jinak můžeme vyjádřit frazémem *řezat/podřezávat/uřezávat pod sebou větev (na které [sedí])* (SČFI-VS2: 263), jenž v srbsštině zní *сећи/резати/ломити грану на којој се седи/стоји* (FS: 166) a v bulharštině *режа/сека клона, на којто седа/съм стъпил* (FB: 301), tedy o vyjádření významu „škodit (i) sám sobě (a připravovat si vlastní zkažu)“ (SČFI-VS2: tamtéž).

Dalo by se říci, že uvedený frazém je individuální autorskou sémantickou aktualizací běžného, ve všech námi sledovaných jazycích frazeologickými slovníky podchyceného a celoevropsky rozšířeného frazému. Autor tu zjevně počítá s všeobecnou průhledností vazby mezi pojmy *mol* a *oděv*. Motivaci k aktualizaci nutno hledat v Pavičově snaze vyjádřit svéráz postav jeho Chazarského slovníku. Zmíněný frazém vložil srbský autor do úst postavě dr. Isajla Suka, který rozmlouval s dr. Dorotou Schulzovou.

Protože frazém *řezat/podřezávat/uřezávat pod sebou větev (na které [sedí]) / сећи/резати/ломити грану на којој се седи/стоји / режа/сека клона, на којто седа/съм стъпил*, jenž významově odpovídá našemu frazému, má celoevropskou platnost, uvedeme některé jeho cizojazyčné ekvivalenty: sl. *podrezavati pod sebou konár*; slovin. *reže vejo, na kateri sedi*; rus. *рубить сук, на котором сидишь*; něm. *den Ast absägen, auf dem man sitzt*; angl. *cut one's own throat*; fr. *couper la branche sur laquelle on est assis*.

Přirovnání *врвети као мрави* (And 223) je analogické českému *hemžit se jako mravenci* (SČFI-P: 213), tohoto přirovnání zcela správně užila i česká překladatelka (And 195). FHS uvádí jako invariant přirovnání *врви као у мравњаку* (FHS: 353). Bulharský překlad obsahuje ekvivalent *пъпя като мравки* (And 209). Protože mezi srbským a českým ekvivalentem není rozporu, podíváme se detailněji na bulharský překlad, který vykazuje jistou nesrovnalost.

Srbské sloveso *врвети* znamená *hemžit se*, avšak bulharské sloveso *пъпя* znamená: „1. за насекомо – лазя, пълзя, 2. ходя, движа се бавно по нещо, пълзя“ (BTR: 795), tedy *pohyb pomalý, vláčivý* (*vláčit se* by byl také adekvátní překlad tohoto bulharského slovesa). Týž význam je patrný z frazému, který je uveden v příslušném fraz. slovníku: *вървя като мравка* „много бавно, като че ли пъпя“ (FB I: 494). Tento frazém však u komparáta nepřipouští plurálovou formu, a jelikož jiné přirovnání s pojmem *mravenec* v komparátu a se slovesem pohybu v tertiu comparationis slovník neuvádí, mohli bychom přirovnání použité v bulharském překladu Andrićova Mostu na Drině do jisté míry zpochybnit.

V BČ však nalezneme u slovesa *пѣпля* tyto významy: „1. lézti (o hmyzu), 2. přen. *sotva se vléci, vláčet, ploužiti*, 3. přen. o mlhách a mracích *táhnouti se, váleti se, valiti se, plaziti se*, 4. *hemžiti se* (o množství) a 5. přen. *vinouti se, táhnouti se* (o stezce)“ (BČ: 797). Upozorňujeme tu zejména na význam 4, který ale blíže nespécifikuje rychlost pohybu označeného jako hemžení. V ČB je sloveso *hemžit se* přeloženo jako „*гѣмжа, пѣкам*“, deverbativní substantivum *hemžení* jako „*гѣмжене, пѣкане*“, ale deverbativní substantivum *hemzot* (← *hemzat se*: „nář. lézt, hemžit se⁶⁵, plahočit se: [...] člověčí pachtění a hemzání“ [SSJČ II: 25]) již jako „*гѣмжене, пѣплене*“ (ČB: 108 – podtrž. P.K.).

Pokud budeme slovo *hemžení* chápat jako „míhavý, proudivý pohyb mnoha jednotlivců n. jednotlivých částíček na omezeném prostoru“ (SSJČ II: 25 – podtrž. P.K.), potvrdíme si správnost volby české překladatelky pro danou situaci v Andričově díle („*Alihodža je poslouchá mlčky a rozmrzele a dívá se přitom zamýšleně na most, na němž se hemží dělníci jako mravenčí*“ – And 195). Významový soulad mezi SČFI-P a SHČ a údaje v BČ (4. význam) a FB (absence uvažovaného idiomatického přirovnání) nás opravňují k tomu, abychom i bulharský překlad přijali jako správný. Použité přirovnání *пѣпят като мравки* pak můžeme označit jako lexikálně-gramatickou aktualizaci invariantu *вѣрва като мравка*. Naproti tomu BTR a ČB (a také heslo *hemzat se* uvedené v SSJČ II) správnost volby bulharské překladatelky zpochybňují (v tom případě by namísto *гледа замислено моста, по който пѣпят работници като мравки* [And 209] bylo vhodnější *гледа замислено моста, по който гѣмжи от работници* – v souladu s významem slovesa *гѣмжа* podle BČ: 132).

J. Machek uvádí u slovesa *hemžiti se* staročeská synonyma *hemzati* a *hmyzati* (plaziti se, lézti; srov. bulh. *пѣпля* – pozn. P.K.) (MACHEK 1997: 164n.). Vzhledem k srbskému výrazu *врвети* (a bulharskému *вѣрва*) nebude od věci, podíváme-li se do Machkova etymologického slovníku ještě na podstatné jméno *vřava*, na sloveso *mrvíti se*, které je synonymem našeho *hemžit se*, a také na výraz *mravenec*.

U hesla *vřava* Machek jako základní význam uvádí množství, hemžení a příslušný hluk. Dále čteme: **vr- ν -java* od *vr- ν -hemžiti se*, *sbíhati se*, viz i *mrvíti se*. Příbuzné je německé *Wirr* ‚zmatek‘, *vr- ν -* by byla „lomená reduplikace“ (Tamtéž: 702).

Význam slovesa *mrvíti se* Machek opisuje „hemživě se pohybovat u práce (o množství pracujících)“ (Tamtéž: 381). Dále o něm píše: „Základ *meru-* je pohybovoborný; obsahuje 3 sonanty, což je neobvyklé. – Od toho kořene je odvozeno jméno *mravenec* v několika indoevropských jazycích. J. Otrębski (...) soudí, že jsou tu sdruženy 2 kořeny, *mer-* a *ver-*, druhý arci je zastoupen jen první hláskou“ (Tamtéž).

Substantivum *mravenec* zaznamenává Machek ve většině slovanských jazycích a slovo charakterizuje jako všeslovanské. Slovanské tvary ukazují na **morvja* a *-vjь*. Z neslovanských jazycích uvádí tvary *maoriš* (tj. *maur-*, *mavr-*; avestský), *moirb* (stře-

65 Zde spíše ve významu *motat se, plést se*, nikoliv v tom, jenž charakterizuje deverbativum *hemžení* – pozn. P.K.

doirsky), *maurr* (staroislandsky), *vamri*, *vamrá-* (staroindicky), *μύρμηξ* (řecky) a *formica* (latinsky, asi obměnou z **vormi-ca*). V základu došlo k přesmykům: *morv-*, *mouv-*, *vorm-*, *vomr-*, a k asimilaci *μυρμ-* z *φορμ-* (doloženo i *βόρμᾶξ* z *v-*), a je týž co v *mrviti se*, 'hemžiti se'. Na závěr Machek konstatuje, že přesmyky nejsou u slov s třemi sonantami (*v*, *m*, *r*) nic podivného (Tamtéž: 378n.).

V.5. Shrnutí

Z celkového počtu **19 faunických (zoologických) frazémů** je 9 autorských aktualizací, tj. 47,4%. 12 frazémů – tedy 63% – má podobu přirovnání. Tento vysoký podíl je dán historickou oblíbeností přirovnávání vzhledu nebo chování člověka k vzhledu nebo chování nejrůznějších živočišných druhů. V jednom českém případě bylo přirovnání použito pro překlad slovesného frazému (komparátum *jako psi* v překladu nahradilo originálové adverbialie modi *paski*).

Vlastní rodové jméno živočicha se v 19 frazeologických jednotkách vyskytlo 10×: 2× *pas* a 1× *mačka*, *konj*, *detlič*, *kobac*, *zmija*, *mrav*, *moljac* a *buva*. 7 frazémů obsahuje druhotné označení živočicha odrážející buď pohlaví nebo stáří; 2x se přitom objevuje označení mláďat kura (*pile*, *pilic*) a psa (*kuče*, *štenad*), 1x pak *vo*, *kokoš* a *golubica* akcentující faktor pohlaví. 3 frazémy obsahují hyperonymum výššího stupně zobecnění, a to bez výjimky *riba*. Pouze 1x byl rovněž zachycen výskyt výrazu spjatého s určitými biologickými procesy – *jaje*. A rovněž pouze v 1 frazému se vyskytlo přídavné jméno odvozené z označení živočicha: *paski*.⁶⁶

Poměry **koeficientů identičnosti** jsou **1,0 : 1,2 : 1,1**. Jedná se o pozoruhodný výsledek, který lze vysvětlit jednak tím, že téměř polovina námi shromážděných frazémů z oblasti živočišné říše jsou autorské aktualizace, takže překladatelky tyto aktualizace ve svých překladech prakticky vždy ctily, a jednak tím, že tento typ frazémů v sobě uchovává velice podobné lidské zkušenosti, které jsou všeobecně platné.

Sémantický ani **stylistický posun** jsme nezaznamenali, v jednom případě jsme však zaznamenali **nevhodný překlad**: kupodivu jak S. Sýkorová (*zařvat jako vůl*), tak i Ch. Vasilevová (*izreva kato vol*) zvolily z pohledu svých vlastních jazyků ne příliš vhodné komparátum při překladu srbského *riknuti ko vo* (I. Andrić).

66 Početní nesoulad je způsoben tím, že tři frazeologické jednotky z našeho počtu obsahují dva sledované komponenty. Jsou to: *na debelu mačku buve ne idu, biti ustremljen na nešto kao kobac na pile a da vaša kokoš ne nosi zlatna jajca?*

FAUNA					
Srbský originál	Český překlad	Bulharský překlad	Koeficienty identičnosti	Aktualizace aut./sém./styl.	Nevhodný ekvivalent
And <i>mučiti se kao pas</i>	<i>trpět jako pes</i>	<i>máča se kato kuče</i>	1 : 1 : 1		
Pav <i>šoraju se nogom ko psi</i>	<i>odkopávají je jako psy</i>	<i>podritvat gi s krak kato kučeta</i>	1 : 2 : 1	aut.	
Pav <i>čekati nekoga kao kuče</i>	<i>čekat na někoho jako štěně</i>	<i>čakam njakoga kato kuče</i>	1 : 1 : 1	aut.	
And <i>potopiti nekoga kao slepu štenad</i>	<i>utopit někoho jak slepá štěňata</i>	<i>udavja njakoga kato slepi kučeta</i>	1 : 1 : 1	aut.	
And <i>pski skapavati ... umreti</i>	<i>pochcípát ... pojit jako psi</i>	<i>kučeski da skapa ... umra</i>	1 : 2 : 1		
Pav <i>na debelu mačku buve ne idu</i>	<i>na tlustou kočku blechy nejdou</i>	<i>debelata kotka bálchi ne napadat</i>	1 : 1 : 1	aut.	
And <i>timariti i dočerati nešto kao konja za panadur</i>	<i>šlechtit a krášlit něco jako koně na jarmark</i>	<i>timarja i dokarvam nešto kato kon za panair</i>	1 : 1 : 1	aut.	
Pav <i>riknuti ko vo</i>	<i>zařvat jako vůl</i>	<i>izreva kato vol</i>	1 : 1 : 1		Bulh.; Čes.: nevhodné komparátum
And <i>kliktati kao jato detliča</i>	<i>ozývat se jako hejno datlů</i>	<i>trakam kato jato kálvači</i>	1 : 1 : 1	aut.	
Pav <i>leteti kao jato golubica</i>	<i>vylétat jako hejno holubic</i>	<i>letja kato gálábica</i>	1 : 1 : 2		
Pav <i>da vaša kokoš ne nosi zlatna jaja?</i>	<i>ta vaše slepice snáší zlatá vajččka?</i>	<i>da ne bi vašata kokoška da snasja zlatni jajca?</i>	1 : 1 : 1		
And <i>pohvatati nekoga kao piliće</i>	<i>pochytat někoho jako slepice</i>	<i>izlavjam njakoga kato pilci</i>	1 : 2 : 1		
Pav <i>biti ustremljen na nešto kao kobac na pile</i>	<i>čihat na něco jako krahujec na kuře</i>	<i>ustremen sám kám nešto kato sokol kám pile</i>	1 : 1 : 2		
Pav <i>osečati se kao riba u vodi</i>	<i>cítit se jako ryba ve vodě</i>	<i>čuvstvavam se kato riba váv voda</i>	1 : 1 : 1		
Pav <i>između mojih su prstiju sve ribe odavno prošle</i>	<i>mezi mými prsty už všechny ryby dávno proklouzly</i>	<i>meždu moite prásti otdavna sa minali vsički ribi</i>	1 : 1 : 1	aut.	

FAUNA					
Srbský originál	Český překlad	Bulharský překlad	Koeficienty identič- nosti	Aktualiza- ce aut./ sém./styl.	Nevhod- ný ekvi- valent
Pav <i>male ribe jedu uši velikim ribama</i>	<i>malé ryby okusují uši velkým rybám</i>	<i>malkite ribi jadat ušite na golemite ribi</i>	1 : 2 : 1	aut.	
Pav <i>skoturati se kao zmija</i>	<i>ovíjet se jako had</i>	<i>uvija se kato zmija</i>	1 : 1 : 1		
Pav <i>biti moljac svojih haljina</i>	<i>být molen svých šatů</i>	<i>molec sám na svoite drechi</i>	1 : 1 : 1	aut.	
And <i>vrveti kao mravi</i>	<i>hemžit se jako mravenci</i>	<i>páplja kato mravki</i>	1 : 1 : 1		
Souhrn: IA7 + MP12 = 19	19	19	1,0:1,2:1,1	9 autor. aktualizací	0/1:0/1